

Vergaderjaar 2024–2025

24 587

Justitiële Inrichtingen

29 452

Tenuitvoerlegging van de tbs-maatregel

Nr. 976

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 17 oktober 2024

Met deze brief bied ik uw Kamer het rapport *De gedragsbeïnvloedende en vrijheidsbeperkende maatregel in 2022* aan. Het rapport is opgesteld door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) en is onderdeel van het onderzoeksprogramma van de Wet langdurig toezicht (Wlt).¹ Dit rapport blikt terug op de cijfers over de gedragsbeïnvloedende en vrijheidsbeperkende maatregel (GVM) uit 2018 tot en met 2021, laat de resultaten van de nieuwe opleggingen van de GVM in 2022 zien en bespreekt de eerste 10 tenuitvoerleggingen van de maatregel. Hieronder vat ik het rapport eerst samen en geef ik vervolgens mijn beleidsreactie.

Doel van de Wet langdurig toezicht

In 2018 is de Wlt in werking getreden. Met de Wlt is het mogelijk geworden langer en in sommige gevallen levenslang toezicht te houden op ernstige gewelds- en zedendelinquenten. Het doel van de Wlt is het voorkomen van herhaling van deze misdrijven. De Wlt biedt hiervoor drie aanvullende mogelijkheden: de ongemaximeerde verlenging van de voorwaardelijke beëindiging van de maatregel terbeschikkingstelling (tbs) met dwangverpleging, de verlenging van de proeftijd bij de voorwaardelijke invrijheidstelling (v.i.) en de gedragsbeïnvloedende en vrijheidsbeperkende maatregel (GVM).

De GVM is een zelfstandige toezichtmaatregel, die alleen kan worden gecombineerd met een gevangenisstraf, een tbs-maatregel of beide. De GVM kan bij eindvonnis of eindarrest op vordering van het Openbaar Ministerie (OM) worden opgelegd of ambtshalve door de rechter. Wanneer de tbs-maatregel of gevangenisstraf eindigt, moet de GVM opnieuw door het OM worden gevorderd en beslist de rechter of de GVM ten uitvoer moet worden gelegd.

¹ Nagtegaal, M.H. (2020a), *Wet langdurig toezicht; Onderzoeksprogramma naar de toepassingen van de Wet langdurig toezicht in 2017–2022*, WODC, Cahier 2020–4.

Rapport

De onderzoekers hebben het aantal opleggingen, tenuitvoerleggingen en kenmerken van de GVM van 2018 tot en met 2022 gemonitord. Het doel van het rapport is het beschrijven van de kenmerken van de GVM in die vijf jaren. Hieronder zijn de belangrijkste resultaten van 2022 in vergelijking met de voorgaande jaren kort samengevat.

In de eerste vijf jaar van de Wlt is de GVM in totaal 302 keer opgelegd: 1 keer in 2018, 21 keer in 2019, 51 keer in 2020, 96 keer in 2021 en 133 keer in 2022.

In 2022 is de GVM het meest gecombineerd met de tbs-maatregel (74 keer). Dit was het vaakst met een tbs met voorwaarden (56 keer), een aantal keer met een ongemaximeerde tbs met dwangverpleging (12 keer) en soms met een gemaximeerde tbs met dwangverpleging (6 keer).² In de 59 resterende zaken is de GVM gecombineerd met een onvoorwaardelijke gevangenisstraf.

De GVM werd in 2022 aan 3 personen opgelegd die veroordeeld werden voor een terroristisch misdrijf. Zowel het absolute als het relatieve aantal is hiermee gedaald ten opzichte van 2021 (8 personen) en 2020 (6 personen).

In 2022 werd de GVM aan 33 personen opgelegd die werden veroordeeld voor zedendelict (25%), aan 40 personen die werden veroordeeld voor een levensdelict (30%) en aan 48 personen die werden veroordeeld voor een geweldsdelict (44%).

In het rapport worden geen verklaringen gegeven voor de verschillen in aantallen ten opzichte van de voorgaande jaren.

Tot en met 2023³ zijn 10 tenuitvoerleggingen van een GVM gevorderd. Hiervan zijn 9 vorderingen tot tenuitvoerlegging toegewezen en 1 afgewezen. De rechter beargumenteert in deze zaken dat de tenuitvoerlegging van de GVM in het belang is van de algemene veiligheid, ter voorkoming van recidive en omdat toezicht na de gevangenisstraf nog nodig is. Bij 7 zaken is de eerste termijn van de GVM vastgesteld op 2 jaar, bij de andere 2 zaken op 3 respectievelijk 5 jaar. Bij 1 van de 9 zaken is de termijn één keer met 2 jaar verlengd.

Beleidsreactie

Ernstige gewelds- en zedenmisdrijven kunnen diepe sporen achterlaten bij slachtoffers en gevoelens van onveiligheid teweeg brengen in de samenleving. Om die reden is het van belang dat onrecht wordt vergolden en herhaling wordt voorkomen. Langdurig toezicht kan hieraan bijdragen. De GVM biedt de mogelijkheid om door middel van langdurig toezicht meer grip te krijgen op plegers van ernstige gewelds- en zedendelinquenten. Daarom vind ik het van belang dat, indien het recidiverisico daartoe aanleiding geeft, toepassing wordt gegeven aan de GVM. De beslissing om een GVM in een individueel geval op te leggen is aan de rechter.

² De tbs met dwangverpleging duurt maximaal vier jaar tenzij de tbs is opgelegd ter zake van een misdrijf dat gericht is tegen of gevaar veroorzaakt voor de onaantastbaarheid van het lichaam van een of meer personen (artikel 38e lid 1 Wetboek van Strafrecht). In dat geval is sprake van een ongemaximeerde tbs.

³ Hoewel het rapport gaat over uitspraken over de GVM in 2022, zijn twee beslissingen tot tenuitvoerlegging uit 2023 meegenomen, omdat dit het laatste monitorrapport uit het onderzoeksprogramma betreft en de meest actuele stand van zaken zo kan worden meegenomen.

In een eerdere beleidsreactie op de Wlt⁴ was de verwachting dat ieder jaar ongeveer twintig GVM's zouden worden opgelegd.⁵ Hoewel de cijfers in 2018 en 2019 nog wat achterbleven, is inmiddels een stijgende lijn te zien. Bovendien laten de cijfers in het rapport zien dat het aantal opleggingen van de GVM in 2022 in vergelijking met eerdere jaren opnieuw aanzienlijk is gestegen. In het rapport is ook te lezen dat er inmiddels 9 GVM's ten uitvoer worden gelegd. Dit veronderstelt dat ketenpartners meer bekend zijn met de mogelijkheid om een GVM op te leggen en het opnieuw vorderen van de GVM na een terbeschikkingstelling of gevangenisstraf. Dit is in lijn met een wens van uw Kamer in 2019 om de GVM bekender te maken in de strafrechtketen.⁶ Op basis van de uitkomsten van het onderzoek zie ik op dit moment geen aanleiding voor aanvullende maatregelen.

Tot slot

Dit betreft het laatste rapport van de monitoring van de GVM als onderdeel van het onderzoeksprogramma van de Wlt. De belangrijkste bevindingen van de eerste vijf jaar van de toepassingen van de Wlt zullen nog in een overzichtsrapportage van het onderzoeksprogramma worden samengevat. Uw Kamer zal hierover worden geïnformeerd.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
I. Coenradie

⁴ Kamerstukken 24 587 en 29 452, nr. 817.

⁵ Drost, V., Goedvolk, M., Haaren, P. van, & Jongebreur, W. (2016). Uitvoeringsconsequenties wetsvoorstel Langdurig Toezicht. Utrecht: Significant, referentie: VD/bv/15.437.

⁶ Kamerstuk 35 122, nr. 27.